

VERSLAG VAN DE
ALBEDA LEERSTOEL

Arbeidsverhoudingen bij
de overheid
2012

Prof. mr. R. Bekker
Prof. mr. B. Barentsen
Leiden, 1 maart 2013

Inleiding

Sinds november 2002 is de Albeda Leerstoel ondergebracht bij de universiteit Leiden.

De eerste hoogleraren waren mr. L.C.J. (Sprengers) en dr. A.F.M. Brenninkmeijer. Sinds 1 maart 2012 wordt de leerstoel bekleed door mr. R. (Roel) Bekker en mr. B. (Barend) Barentsen.

Roel Bekker is in december 2007 benoemd, na het vertrek van Alex Brenninkmeijer. Roel Bekker richt zich met name op de vernieuwing van arbeidsverhoudingen en politiek-ambtelijke verhoudingen, waarbij vooral aandacht wordt besteed aan hoe de overheid als werkgever binnen de politiek-ambtelijke context kan opereren.

In maart 2012 is mr. B. (Barend) Barentsen benoemd, na het vertrek van Loe Sprengers. Binnen de leeropdracht richt hij zich op de bescherming van ambtenaren en andere werknemers in de publieke sector die het slachtoffer zijn geworden van een arbeidsongeval of een beroepsziekte, *the wounded soldiers of bureaucracy*.

Beide hoogleraren hebben een eigen onderzoeksgebied en geven van daaruit invulling aan de leeropdracht van de leerstoel. Met name op het terrein van de platformfunctie van de Albeda Leerstoel hebben beide hoogleraren diverse gezamenlijke activiteiten verricht.

Dit verslag geeft inzicht in de activiteiten die in 2012 door beide hoogleraren gezamenlijk en afzonderlijk zijn verricht in het kader van de Albeda Leerstoel.

1. Verslag Prof. mr. R. Bekker

Activiteiten

2012 was het vierde volledige jaar als hoogleraar op de Albeda Leerstoel. Het jaar stond in het teken van publicaties, speeches, artikelen, (gast-)colleges en een aantal andersoortige bijeenkomsten waar ik als hoogleraar bij betrokken was.

In 2012 verscheen mijn publicatie “Marathonlopers rond het Binnenhof”. Het boek gaat over de ‘marathonlopers van de publieke dienst’, meer in het bijzonder van de Haagse ministeries rond het Binnenhof. Het geeft over de periode van 1970-2010 inzicht in het leven en werk van 44 topambtenaren, Secretarissen-Generaal en Directeuren-Generaal.

Ik ben gestart met de rubriek “Helicopterview – de arbeidsverhoudingen in de publieke sector van bovenaf gezien”. In deze in beginsel tweewekelijkse rubriek signaleer ik vanuit de Albeda Leerstoel verschillende ontwikkelingen en voorzie deze van commentaar. In 2012 zijn er 16 helicopterviews verschenen.

In 2012 zijn de voorbereidingen voor de tweede editie van de ‘Staat van de ambtelijke dienst’ (STAD) gestart. De voorbereidingen hebben zowel betrekking op het afbakenen van de inhoudelijke thema’s als op de kennisinfrastructuur die voor STAD wordt gebruikt. STAD II wordt gepresenteerd tijdens het jaarcongres van 10 december 2013.

In 2012 waren de brainstorms met experts (Albedagesprekken), de openbare Lunchcolleges en het jaarlijkse openbare congres van de gezamenlijke leerstoelen belangrijke evenementen. Met deze bijeenkomsten betrekken en interesseren we een goed ingevoerde groep bij de onderwerpen die relevant zijn als het gaat om arbeidsverhoudingen in de publieke sector.

Tenslotte wil ik niet onvermeld laten de colleges van het keuzevak (Bachelors) Arbeidsverhoudingen bij de overheid aan de Juridische Faculteit en de keuzevakken Political-administrative relations en Politicians and Civil Servants (Engelstalige Masters) bij Bestuurskunde . Zowel de voorbereiding als het daadwerkelijk geven daarvan zijn de moeite waard.

De ‘agenda arbeidsverhoudingen’

Ik denk dat we kunnen zeggen dat we invloed hebben gehad (en hebben) op de agenda, als het gaat om de arbeidsverhoudingen in de publieke sector. In werkprogramma’s van bijvoorbeeld het ministerie van BZK komen de punten die wij hebben aangedragen goed naar voren. Bovendien worden we door BZK, CAOP maar ook anderen (werkgevers, vakbonden, instituten, experts, toonaangevende kranten, tijdschriften en bladen) frequent geraadpleegd als er iets aan de orde is waarvan men weet dat wij er mee bezig zijn of meningen over hebben. Wat positief werkt is dat we een goede aanzet hebben weten te maken voor in ieder geval onze eigen agenda c.q. prioriteiten, wat enige richting aan het werk geeft.

Verbinding met Bestuurskunde Leiden

Met de hoogleraren en docenten bij Bestuurskunde Leiden heb ik goed overleg over het versterken van de verbinding met Bestuurskunde. Met mijn specifieke invalshoek van politiek-bestuurlijke verhoudingen participeer ik in de Masters Bestuurskunde en word ik regelmatig gevraagd voor gastcolleges Bestuurskunde, zowel in Leiden als elders.

Inhoudelijke prioriteiten

We zijn consequent gebleven ten aanzien van onze prioriteiten, en hebben geprobeerd om inderdaad de belangrijkste onderwerpen (ambtenarenstatus, arbeidsproductiviteit, leeftijdsbewust personeelsbeleid, arbeidsvoorwaardenvorming, flexibiliteit, arbeidsmarkt, professionaliteit) goed op de agenda te krijgen en te zorgen dat we een stap verder komen.

Ik ben er van overtuigd dat we in de komende jaren, als het gaat om arbeidsverhoudingen, nieuwe ontwikkelingen mee zullen maken die het extra nodig maken dat we daar als leerstoel bovenop zitten en ons steentje bijdragen.

Publicaties prof. mr. R. Bekker

- “Marathonlopers rond het Binnenhof – Topambtenaren bij het rijk 1970-2010”.
- De rubriek “Helicopterview”.
- Columns in “Management en consulting”.
- Jaarverslag Albeda Leerstoel 2012.

Activiteiten prof. mr. R. Bekker

- Colleges Arbeidsverhoudingen bij de overheid, Juridische Faculteit Bachelors keuzevak.
- Colleges *Political administrative relations*, Engelstalige Masters Bestuurskunde.
- Colleges Politicians and Civil Servants, Engelstalige Masters Bestuurskunde.
- Inleiding in de mastercursus “State of the Art Public Management as civil service management” van de dagopleiding “Management van de publieke sector” van de Leerstoel *Comparative Public Sector en Civil Service Reform*, Universiteit Leiden.
- Adviesraad onderzoek arbeidsproductiviteit productiviteit IPSE.
- Diverse spreekbeurten en gastcolleges.
- Diverse promotiecommissies.
- Begeleiding van doctoraalscripties.
- Jaarcongres Leerstoelen 11 december 2012.
- Voorbereidingen publicatie “Staat van de ambtelijke dienst” 2013.

2. Verslag Prof. mr. B. Barentsen

Per 1 maart 2012 ben ik naast Bekker benoemd op de Albeda Leerstoel. Dit jaar stond voor mij in het teken van mijn oratie (zie hierna), het verkennen van de mogelijkheden tot samenwerking met de andere leerstoelhouders en het CAOP. Het was in zekere zin een ‘kennismakingsjaar’. Ik hoop en verwacht met het thema ‘werkgerelateerde schade voor

werkenden in de publieke sector' een onderwerp bij de kop te hebben dat verdere bestudering en discussie verdient. Los van de exacte problematiek is het thema een mooi voertuig om de verhouding tussen privaat en publiek en de aparte status van ambtenaren mee aan de orde te stellen. Datzelfde geldt overigens ook voor de positie van de zieke en reïntegrerende ambtenaar, die dit jaar niet zo zeer in mijn onderzoek maar wel in mijn onderwijs een belangrijke rol speelden.

Oratie

Met het uitspreken van zijn oratie op 28 september 2012 heeft prof. mr. B. (Barend) Barentsen officieel het hoogleraarsambt aanvaard.

Het onderwerp van de rede is de bescherming van ambtenaren en andere werkkenden in de publieke sector die het slachtoffer zijn geworden van een arbeidsongeval of een beroepsziekte, *the wounded soldiers of bureaucracy*. Barentsen gaat na of de regelingen die in de publieke sector gelden een voorbeeld zouden kunnen zijn voor de private sector. Zouden deze *wounded soldiers of industry* beter beschermd kunnen worden als elementen uit het publieke regime ook op hen zouden worden toegepast? Moet het arbeidsrecht gedeeltelijk worden verambtelijkt?

Sociale media

Om de belangstelling voor arbeidsverhoudingen bij de overheid (en de studie daarvan) te vergroten ben ik actief geworden op Twitter. Uiteraard leent dit medium zich matig voor beschouwingen en nuances, maar het is wel geschikt om de aandacht te vestigen op publicaties, activiteiten en ontwikkelingen in de praktijk. Via @BarendBarentsen probeer ik deel te nemen aan het debat over sociaal recht en arbeidsverhoudingen in den brede en over de arbeidsverhoudingen bij de overheid in het bijzonder. Eind 2012 telde dit account zo'n 150 directe volgers, maar het bereik is feitelijk groter (re-tweeten, koppeling aan andere sociale media zoals linked-in).

In het verlengde van dit socialemediagebruik ligt het vernieuwen (en interactiever maken) van de website van de verschillende leerstoelen die door het CAOP worden gefaciliteerd. Samen met het CAOP heb ik daar in de tweede helft van 2012 aan gewerkt, met als doel de website een beter herkenbare eigen identiteit te geven. Daarnaast moet de kennisplatformfunctie van de leerstoelen beter tot uitdrukking komen door een betere ontsluiting van onderzoeksresultaten. Ook is het de bedoeling dat de site meer aansluit op de actualiteit en 'interactiever' wordt. Het ontwerp was eind 2012 gereed.

Publicaties

(Delen van) boeken

The wounded soldiers of bureaucracy. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van de leerstoel arbeidsverhoudingen in de publieke sector op 28 september 2012 (*Overheid & arbeid*, 31). Den Haag: CAOP 2012.

Commentaar art. 4-6, 12-17, 43-142 WIA, 18, 36a, 43a, 44 WAO. In: G.J.J. Heerma van Voss & F.J.L. Pennings (Eds.), Tekst & Commentaar Socialezekerheidsrecht. Deventer: Kluwer 2012.

Artikelen/columns

Kroniek van het sociaal recht. NJB 2012, p. 2453-2463 (met S.F. Sagel).

Een einde aan het prijzencircus? Zeggenschap, 2012(4), 23.

In je recht: weigeren ambtseed PM 2012/5.

Annotaties

Kantonrechter 's-Gravenhage 21 december 2011, JAR 2012/42 (werkgeversaansprakelijkheid CBS-medewerker).

Gerechtshof Arnhem 27 maart 2012, JAR 2012/128 (bewijs beroepsziekte).

Ktr. Bergen op Zoom (Vzngr) 14 september 2012, JAR 2012/265 (ontslag na overtreding veiligheidsvoorschriften).

Europees Hof voor de Rechten van de Mens 13 maart 2012, EHRC 2012/110 (discriminatie Oostenrijks pensioen).

Europees Hof voor de Rechten van de Mens 10 juli 2012, EHRC 2012/207 (ontslag Hongaarse ambtenaren en eerlijk proces).

Blogs (LeidenLawBlog)

I do solemnly swear... (17 april 2012).

A battle of experts: dismissal law in need of reform? (10 juli 2012).

Think before you post (4 september 2012).

Fifty shades of grey (30 oktober 2012).

Redacties

Uitspraken sociale zekerheid (USZ, Sdu).

Tijdschrift recht en arbeid (TRA, Kluwer).

Nederlandse documentatie sociale zekerheid (NDSZ, Sdu).

Onderwijs

Als medewerker van de Leidse afdeling sociaal recht heb ik in 2012 veel onderwijs verzorgd, maar dat valt grotendeels buiten de leeropdracht van de Albeda Leerstoel. Wel komt ook in dit 'overige' onderwijs de juridische positie van werkenden in de publieke sector aan de orde, alleen staat die niet centraal.

Wat onderwijs m.b.t. arbeidsverhoudingen in de publieke sector betreft verdient, naast het onderwijs in het keuzevak Arbeidsverhoudingen bij de overheid, het volgende onderwijs vermelding:

- PAO-cursus 'De arbeidsongeschikte ambtenaar' (Basiscursus Ambtenarenrecht, Juridisch PAO Universiteit Leiden).
- Organisatie PAO-cursus 'Actualiteiten ambtenarenrecht' + onderdeel 'Ziekte & re-integratie + arbeidsongevallen' (Juridisch PAO Universiteit Leiden).
- Inleiding staatsrecht & verhouding politiek/ambtenaar voor 'diplomatenklasje' ministerie van Buitenlandse Zaken (Campus Den Haag, Universiteit Leiden).
- Re-integratieverplichtingen en loonsanctie, Studiedag WIA (Gezond in bedrijf).
- Begeleiding masterscripties.

Overig

‘Arbeidsrecht: sex, drugs & facebook’ openbaar college ter gelegenheid van de bachelorbul-uitreiking Faculteit der Rechtsgeleerdheid Universiteit Leiden, Hooglandse Kerk te Leiden 31 oktober 2012.

Lid promotie- en oppositiecommissie A. Eleveld (Universiteit Leiden, 29 november 2012).

Workshop ‘Werkzekerheid zonder grenzen’, Onderzoekersdag Stichting Instituut GAK 6 december 2012 (samen met prof. A.J.C.M. Wilthagen).

3. Verslag gezamenlijke activiteiten

a. Keuzevak Arbeidsverhoudingen bij de overheid

In het curriculum aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid aan de Universiteit van Leiden is als keuzevak een vak opgenomen onder de titel ‘Arbeidsverhoudingen bij de overheid’. Dit keuzevak staat open voor bachelorstudenten in het 2^e of 3^e jaar. De meeste studenten zijn afkomstig uit de juridische faculteit; de niet-rechtenstudenten zijn voornamelijk bestuurskundestudenten.

In een reeks van tien colleges wordt in het vak ingegaan op uiteenlopende onderwerpen die te maken hebben met de arbeidsverhoudingen bij de overheid. Onder meer komen aan de orde: de ambtelijke status, het sectorenmodel en het cao-overleg bij de overheid, de medezeggenschap bij de overheid, ontslagrecht, de individuele rechtsbescherming, (aanvullende) sociale zekerheid, de verhoudingen tussen politiek en ambtenaren, integriteit en vrijheid van meningsuiting.

Dit keuzevak wordt door Barend Barentsen gecoördineerd en beide hoogleraren verzorgen de colleges. Gastcolleges werden verzorgd door oud-Albedahoogleraar Sprengers (medezeggenschap) en mevr. mr. dr. Lydia Schut van het ministerie van BZK (klokkenluiden).

Het aantal studenten bedroeg 25. We hebben een goede positie om een verbinding te maken tussen recht en (bestuurlijke) werkelijkheid. In de colleges werd daarom ook veel aandacht besteed aan de actualiteit. De Albeda Leerstoel biedt aanvulling op het juridisch curriculum, juist dankzij de blik over de grens van het strikt juridische. Omgekeerd wordt studenten uit andere disciplines de kans geboden om hun juridische kennis verder tot ontwikkeling te brengen.

b. Platformfunctie Albeda Leerstoel

Brainstorms (Albedagesprekken) in 2012

In de brainstorms van 2012 is ervoor gekozen om meer inzicht te krijgen in de praktijk rondom thema's die als uitkomst van de activiteiten in 2012 hoog op de agenda van de toekomst van de arbeidsverhoudingen bij de overheid zijn geplaatst. Mede in verband met het Regeerakkoord van het Kabinet Rutte II is ervoor gekozen het thema arbeidsverhoudingen in de meest brede zin te behandelen:

- Politiek ambtelijke verhoudingen. Voorbereid door Albeda Leerstoel en Ien Dales Leerstoel met medewerking van de leerstoel *Comparative public sector en civil service reform*.
- De ontwikkeling van arbeidsverhoudingen in tijden van economische crisis en onder invloed van het regeerakkoord. Voorbereid door Albeda Leerstoel.

Daarnaast is naar aanleiding van de oratie van Barentsen nog een brainstorm georganiseerd over de vergoeding van werkgerelateerde schade:

- *"The wounded soldiers of bureaucracy"*: voldoet het schadevergoedingsregime voor werkkenden in de publieke sector?

Openbare lunchcolleges 2012

In 2012 is vanuit de Albeda Leerstoel een openbaar lunchcollege georganiseerd:

- *"Success factors for public transformation – lessons from 20 years of public sector reform in Australia"*. Het college werd gegeven door de vroegere SG van de Prime Minister van Australië Terry Moran.
- *"Politisering van de ambtelijke top?"*. Het college werd gegeven door Roel Bekker.

Jaarcongres 11 december 2012

Thema van het jaarcongres was: "Tussen soberheid en vernieuwing – het regeerakkoord en de kansen voor arbeidsverhoudingen in de publieke sector". Het congres werd gemeenschappelijk georganiseerd met de Ien Dales Leerstoel en de Leerstoel Comparative public sector en civil service reform. Barentsen verzorgde een inleiding op dit congres.